

Pavelkova 7
779 00 Olomouc
tel.: 558 959 111
redolo@mfdnes.cz

Předplatné
a distribuce: 225 555 522
Inzerce: 583 808 311

Olomoucký kraj

Můj první dojem z nové vlasti? Smuteční, popsala Bryksova žena. I tak tu byli šťastní

Fascinující osud olomouckého pilota Josefa Brykse mapuje nová kniha Na útěku od Luděka Navara a Miroslava Kasáčka. Včera ji představili v Olomouci, kde Bryks před 70 lety prožíval poslední šťastné období svého života. Pak ho zatkli komunisté, Bryks zemřel v Jáchymově při těžbě uranu. MF DNES přináší exkluzivně ukázkou z nové publikace.

Luděk Navara, Miroslav Kasáček
autoři knihy Na útěku

Příjezd anglických nevěst do Prahy měl být veselý, ale nebyl. Ačkoli se Čechoslováci tak snažili.

Byl to vlak pro válečné navrátilce a ty, které spojila válka. A nebylo jich málo. Za svými manželkami do Československa odešlo asi osm set britských válečných nevěst. Letců se během války ve Velké Británii oženilo asi sto padesát.

Válka zabíjela i vytvářela nová pouta. Ale láska přinášela i nečekané komplikace. Anglické ženy a manželky musely absolvovat cestu lodí k belgickému pobřeží a pak speciálním vlakem do Prahy. Jenže jely přes Německo. Rozbitá nádraží, železnice a mosty spolu s výhledem do zničeného kraje s tisíci uprchlíků naplňovaly anglické nevěsty zoufalstvím.

Pak po pěti dnech přejely hranice a mělo se to zlepšit. Na lokomotivu pověšili Čechoslováci květiny. Jenže se to nezlepšilo.

„Můj první dojem z mé nové adoptované vlasti byl smuteční,“ napsala později Trudie. Není divu.

Byly Dušičky a Trudie Bryksová sledovala s úžasem, jak lidé v černém kráčeji na hřbitovy a nesou květiny svým mrtvým.

Na nádraží v Praze čekala kapela, červený koberec a slavnostní nápis: „Vítáme britské válečné nevěsty.“

Podle českých archivních pramenů odešlo za svými manželkami do Československa asi osm set britských válečných nevěst. Do konce války se pouze ženám letců v Británii narodilo přes padesát dětí. Není to málo.

Čestí vojáci a především letci měli v Británii dobrý zvuk. Některé britské statistiky uváděly, že manželský svazek uzavřelo na osmáct stovek Angličanek. Mnoho vztahů však rychle skončilo a někteří vojáci z Československa měli své závazky současně i doma.

Pro mnohé britské válečné nevěsty byla jízda vlakem přes půl Evropy opravdovou cestou do neznáma, do nejistoty. I proto nápad vdat se do Československa nevypadal tak lákavě jako na začátku.

Ale čas už nešel vrátit.

Těhotná Trudie sledovala špinavé zamrzlé silnice cestou od nádraží v Olomouci do Laštan. To už je vezl otec v otevřeném bryče.

Byla jí zima, přestože jí zabalili do dek. Nikomu nerozuměla ani slovo. Jazyk, který označí později za „podivně znějící“, se ostatně nikdy dobře nenaučila. Byla nešťastná. Její stav, přestěhování, cesta a zima sehrály své.

„Všechno se stalo příliš rychle, příliš brzo,“ napsala později. A to ještě neviděla statek v Laštanech. Nejdřív byla překvapená, když v posteli našla myš. Později si sice zvykla, ale některé vymořky civilizace

Je na světě Novou knihu Na útěku včera v kině Metropol představili její autoři Luděk Navara (vpravo) a Miroslav Kasáček. Foto Tomáš Fraité, MAFRA

Knih odtajňuje Bryksův deník

GB1 dokončení

Jakou roli v Bryksově životě hrála jeho žena Trudie? Jaký měli vztah?

Velice zajímavý. Seznámili se v Anglii ještě před Bryksovým zajetím, pak kvůli tomu byli dlouho odloučeni. Poté spolu strávili tři roky v tehdejší Československu, tady v Olomouci.

Po Bryksově zatčení je čekalo další odloučení. Jejich vztah ale i přesto vydržel. Je zajímavé a krásné, že se Trudie i dlouho po jeho smrti zasloužovala o to, aby její muž byl významněn, aby byl v Česku objeven jeho hrob. Také napsala knihu paměti. Zkrátka se zasloužila o to, aby se na něj nezapomnělo. Jeden pro druhého určitě znamenali hodně.

Jaký byl osud Trudie po odchodu do Británie v roce 1948?

Odešla s dcerou Soniou, ta později onemocněla roztroušenou sklerózou a zemřela. Trudie až do smrti v dubnu 2011 žila ve Spojených státech. Další děti neměla, znovu se neprovdala. Příbuzní jejich rodičů dnes žijí v Británii.

— Michal Poláček

Hrdina i otec Josef Bryks po válce v Olomouci s dcerou Soniou. Na snímku nahoře vpravo obálka nové knihy Na útěku. Foto: archiv K. Brykse

ji samozřejmě chyběly. Vůbec nechápala, že statek nemá pořádnou koupelnu, na jakou byla zvyklá.

Komentovala to takto: „Bylo to před mnoha desítkami let, kdy důlní společnosti ve Walesu stavěly pro hornické rodiny domky bez koupelen.“

Na statku se však nezdrželi dlouho. V Olomouci dostal Josef Bryks od armády byt a usadili se tam. Nemohl kvůli válečným zraněním už létat, a tak byl přidělen k tamnímu leteckému učilišti.

Vypadalo to na poklidný spokojený život. Prožívali totiž tehdy nejkrásnější období. Trudie čekala dítě, milující šťastný manžel ukázal Trudie svůj kraj.

Jak později vzpomínala na svého muže, Josef Bryks byl neúnavný:

„Byl muž činu s neuvěřitelnou zásobou energie. Mimo povinnosti k armádě – létání, byl také leteckým instruktorem a vyučoval aeronautiku a taktiku – byl náruživý zahrádkář. Získal pozemek, na kterém pěstoval zeleninu a měl tam velký záhon růží také na letišti měl zahrádku ve tvaru a v barvách znaku československých leteckých sil. Pepův den začínal v pět hodin ráno, kdy odjel z domu a jeho cesta vedla na zahrádku. Potom se vrátil domů na snídání a spěchal na letiště. Pracovní den mu začínal v osm hodin ráno. Během týdne učival doma univerzitní studenty a odborníky, kteří dychtili po tom, aby se naučili anglicky nebo obnovili svá studia přerušena během nacistické okupace.“

Josefu Bryksovi se angličtina hodila. Ale nejen ta. „Pepova znalost jazyků byla užitečná a také výnosná. Jeho služby jako tlumočníka a překladatele byly vyhledávány úředníky z univerzity a také z radnice. Později byl v Olomouci založen Anglický klub a Pepa byl zvolen jeho předsedou.“ Nebyly to špatné časy.

Sestra a dcera

Sestra jí kdysi řekla, aby si toho Českoslováka vzala. Teď je vážně nemocná. Stejně jako Trudie byla

členkou WAAF. (Ženské pomocné letecké sbory - za druhé světové války působily u britského letectva - pozn. red.)

Její jediná sestra. Bylo jí čtyřadvacet let. Byla o tři roky mladší než Trudie. Ta na podzim 1946 oslaví sedmadvacáté narozeniny. „Byly jsme si velmi blízké věkem i vzájemnou láskou,“ napsala o ní později Trudie.

Dozvěděla se v dopise od maminky, že Dorothy propustili z WAAF. A že je prý malá šance, že se uzdraví. A pak přišel telegram. Sestře prý zbývají už jen dva dny.

Na pohřeb Dorothy ale Trudie Bryksová nepřijede. Je jí to líto. Ale už brzy bude mít jiné starosti. Termín porodu se blíží. Narodí se jí dcera. Sonia. Jeden život skončil, jiný začal. Sonia přišla na svět 17. května 1946 v sanatoriu MUDr. Pospíšila. Trudie je opravdu šťastná. Konečně. A nikdo nebyl šťastnější než její manžel Pepa.

Jenže při Soniině křtu 9. června v Husově sboru Církve československé matka zůstává mimo. Ve svých vzpomínkách píše, že jí účast přímo u křtu nedovolili. Je v předsádku, pláče. Možná to bylo jen nedorozumění, ale každopádně smutné znamení do budoucna. Pro všechny: pro ni, pro dceru, manžela a také faráře Církve československé Augustína Jünglinga, který dceru křtil.

Za dva roky bude Jüngling utíkat do emigrace přes železnou oponu a skončí v uprchlickém táboře. Později se mu podaří prostřednictvím agenta chodce získat spojení se svým domovem. A díky tomu k sobě sice dostane manželku i s dětmi, ale jeho přátelé v Československu skončí ve vězení. On sám s rodinou odpluje do USA. A vrátí se až po pádu komunismu. Alespoň někdo.

Úžasná doba

Jenže rok 1946 nevypadá tak špatně. Pro některé dokonce úžasně.

Josef Bryks učí svou anglickou manželku všemu, co bavilo jeho: lyžování na nedalekých svazích. Trudie je spokojená. Jednou je tak krásné počasí, že lyžuje jen v podprsence. Pak zkouší jízdu na koni – ta ale Angličance nejde. Zato horolezectví v Jeseníkách!

To se jí líbí. Těší se, že si to zopakuje i v následujících letech. Nová země je sympatická i její kamarádce, bývalé kolegyni z WAAF, která si vzala letce Josefa Čapku. Ten se s manželkou také přestěhoval do Olomouce.

Smiling Jo, jak se mu říkalo ještě v Anglii, létal u 311. perutě a ke konci války byl vážně zraněn – přišel o oko.

Původně se Čapka rozhodl, že zůstane v Anglii se svou manželkou Rhodou, ale pak rozhodnutí změnil. Jeho otec zemřel, a tak se vrátil domů. Na letišti v Olomouci má spoustu známých. Mohl pracovat navzdory svému zranění. „Čapka sice lital, ano, ale nějak omezeně s výhledem k tomu handicapu s tím okem,“ vzpomínal později Václav Kamarád.

V březnu 1946 nastoupil Čapka ke školní peruti do Pilotní školy III. Pracoval na letišti v Olomouci jako velitel letové kontroly.

Důležité ale bylo, že Rhoda se zdála být v nové zemi spokojená.

Stejně jako Trudie.

„Jak jsem vycítil, měla Rhoda Československo ráda a blízkost lesů jí působila potěšení. Zima v roce 1946/47 byla velmi krutá, se spoustami sněhu. Koupil jsem nám oběma lyže a naučil Rhodu jak na nich s požitkem jezdit,“ popisoval Čapka v knize vzpomínek, které zpracoval anglický spisovatel Kendall McDonald.

Mělo to brzy skončit, ale zatím to bylo krásné.

Alespoň něco.